

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЗАКІНЧЕНЬ РОДОВОГО, ДАВАЛЬНОГО І МІСЦЕВОГО ВІДМІНКІВ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ XVIII СТ.

Родовий, давальний і місцевий відмінки однини іменників чоловічого роду в сучасній українській мові характеризуються варіативністю закінчень, що викликає вагання відносно використання цих формотворчих флексій у мові. Спостереження над літературною мовою XVIII ст. дає змогу зрозуміти різницю між питомо українськими та іншими елементами та з'ясувати, яким із них надавати перевагу.

Більшість іменників чоловічого роду в родовому відмінку однини має закінчення *-а (-я)*, успадковане з попередніх епох. Воно притаманне словам, що позначають назви живих істот. Такі ж форми характерні для збірних іменників. Іменники, що означають збірність, речовини, масу, матеріал, назви явищ, процесів, абстрактні поняття, здебільшого виступають із флексією *-у (-ю)*: *жalley, oльгy, без плачу* і т.п. Частина іменників чоловічого роду в досліджуваних стародруках вживається як із давнім закінченням *-а (-я)*, так і з новішим *-у (-ю)*. Важливо відзначити, що флексію *-у* в родовому відмінку однини приймають і топоніми. Однак такі форми й нині чомусь трактуються як розмовні.

Іменники чоловічого роду в однині у виданнях Почаївської друкарні XVIII ст. в давальному відмінку мають закінчення *-овь, -евь* та *-у (-ю)*. Як і в сучасній українській мові, автори досліджуваних текстів в іменниках чоловічого роду надають перевагу флексіям *-овь (-евь)*. Щоправда, в досліджуваних пам'ятках все ж домінують форми з *-ови (-еви)*, де закономірно зберігається кінцевий голосний *[u]*. Вплив флексії твердої групи виявлено в основах на шиплячий: *богачови, товаришови*. Такі форми й нині функціонують у говорах Волині. Флексія *-у (-ю)*, успадкована з попередніх епох, продовжує ширше вживатися лише в пам'ятках конфесійного змісту. Стан вживання закінчень давального відмінка іменників II відміни в літературній мові на Волині у XVIII ст. значною мірою відбивають сучасні південноволинські говірки, в яких типовими є закінчення *-ові (-еви)* в давальному відмінку однини з вторинним *i* (замість закономірного *u*) в кінці флексії, як і в нинішній літературній нормі.

Місцевий відмінок однини в досліджуваних пам'ятках характеризується розмаїтістю флексій, зумовленою тим, що в ній ще в давнину тверда (на *-o*-основи) й м'яка (на *-jo*-основи) групи мали неоднаковий набір закінчень. До того ж до цієї відміни ввійшли іменники колишньої *-й (-у-коротке)* основи, які вплинули на *-o-* та *-jo-* основи. Іменники твердої групи зберігають старовинний формант *-ь*. Спостерігаємо поширення флексії *-у* на слова колишньої *-o*-основи, особливо ті, які мають в кінці основи задньоязикові приголосні. Лексеми м'якої групи в місцевому однини зберігають давню флексію *-и* (орфографічно – й *-ы*), проте спостерігаємо тенденцію до поширення флексії *-ь* твердої групи на м'яку. Закінчення *-і* (орфографічно – *-ь*) притаманні й сьогодні волинським говіркам.

Досліджувані тексти свідчать про руйнування старої системи відмінювання і створення нової. У текстах переважають морфологічні одиниці, які засвоїла сучасна українська мова. Книжні варіанти є рідкісними, в тому числі і в канонічних текстах.